

Tarsus Basın Tarihi Üzerine Bir Not

Sicil ve Ticaret Haberleri Gazetesi

M. Bülent VARLIK*

Uğur Pişmanlık, Tarsus basın tarihini incelediği kitabında Tarsus'ta ilk Türkçe süreli yayının 1908'de yayınlandığını belirtmektedir⁽¹⁾. Yazar, Tarsus'ta yayınlanan süreli yayınlar hakkında bilgi verdikten sonra 1940'lı yılların sonunda *Sicil ve Ticaret Haberleri Gazetesi*'nin yayınlandığını, ancak, bu gazetenin hiçbir sayısını göremediğini kaydetmektedir.

Bu kısa çalışmamızda, bir tesadüf sonucu elimize geçen *Sicil ve Ticaret Haberleri Gazetesi* hakkında kısa bilgi vermek istiyoruz⁽²⁾.

Tarsus Ticaret ve Sanayi Odası tarafından onbeş günde bir yayınlanan gazetenin ilk sayısı 1 Kasım 1946 tarihini taşımaktadır. Gazetenin görebildiğimiz son sayısı ise 1 Kasım 1949 tarihlidir. Gazetenin 1 Aralık 1947 tarihli 27. sayısında yayının “ticari, iktisadi, ilmi, fikri, içtimai, ahlaki ve edebi halk gazetesi” olduğu belirtilmiştir.

İlk sayıda yayınlanan Sami Dural imzalı “önsöz” yayının amacı şöyle açıklanmıştır:

“Ticari ve iktisadi ihtiyaçların lüzumlu kıldığı, ehemmiyetli yerlerde tatbikine geçilen 4355 sayılı Ticaret ve Sanayi Odaları, Esnaf Odaları ve Ticaret Borsaları kanununun verdiği yetkiye dayanarak, hem odaya verilmiş bulunan vazifelerden birini daha fiiliyat sahasına çıkarmak, hem de ticaret ve sanayi erbabı için faydeli olabilmek gayesiyle her ayın 1 ve 15'inci günlerinde çıkmak üzere ‘Sicil ve Ticaret Haberleri Gazetesi’ni çıkarmaya başlamış bulunuyoruz.

Gazetemiz, ticaret ve sanayi ilgilendiren kanun, kararname, tebliğ ve

* İktisatçı, mbvarlik@gmail.com

1 Uğur Pişmanlık; *Tarsus Basın Tarihi/1908-2008 (100 Yıllık İzler)*, Tarsus Kültür ve Dayanışma Derneği yay., İstanbul-2009, ss: 191. Bu kitap, ilk kez bir ilçe basın tarihi ile ilgili olması bakımından da özel bir öneme sahiptir.

2 Gazetenin arşivinde bulunan ilk 74 sayısını incelememize imkan sağlayan sahaf Güvenç Özgüç'e teşekkür ederim.



tamimleri, Oda Meclisi'nce gerek evvelce ve gerekse yeni alınacak olan temül kararlarını, 15 günlük piyasa cetvellerini, rayiçleri, arz ve talepleri ve bilumum ticari ve sınai tahavvüllerle sicil ilanlarını ve mesleki ilanları muntazaman yayınlayacaktır.

Aynı zamanda, sütunlarımız siyasetten uzak sırf ticari ve iktisadi mahiyette olan yazılara daima açık olacaktır...”

Gazetenin yazı işlerini fiilen idare eden Sami Dural'dır⁽³⁾. Yayının yıllık aboneliği 200 kuruş, altı aylık aboneliği 100 kuruş ve üç aylık aboneliği 50 kuruştur. 15 Nisan 1947 tarihli 12. numaralı gazeteden her sayının 400 adet basıldığı anlaşılmaktadır. 15 Ekim 1947 tarihli 24 sayıda Sami Dural, “Doğuşumuzun İlk Yıldönümü Münasebetiyle” başlıklı yazısında gazetenin ilk yılını değerlendirmekte, Tarsus'ta binden fazla esnaf ve tacir olmasına rağmen gazeteye abone olanların sayısının sadece 186 olduğunu belirtmektedir. 15 Aralık 1948 tarihli 53. sayıda ise gazetenin baskısının açık eksiltmeye çıkarıldığı, gazetenin 800 nüsha basılması gerektiği vurgulanmıştır.

Gazetenin her sayısı 4 sayfadır. Ancak 1 Ocak 1947 tarihli sayı 6 sayfa olarak yayınlanmıştır.

Normal olarak 29x41 cm. ebadında olan gazetenin “Kurtuluş Sayısı” adını taşıyan 5 Ocak 1943 tarihli 29. nüshası 33x43 cm. ebadında yayınlanmıştır. Bu sayıda Çukurova'nın kurtuluşu ile ilgili bir çok yazı/ani

3 Sami Dural hakkında fazla bilgimiz bulunmamakta. 1940'lı yıllarda Tarsus Ticaret ve Sanayi Odası'nda muhasebe memuru ve neşriyat müdürü olarak çalışmış, 1950'lerde *Berdan* gazetesini yayınlamış, bu gazetede anti-komünist bir yol izlemiştir. 1970'lerde Ankara'da Doğuş Locası'nda kaydı bulunmaktadır. *Sicil ve Ticaret Haberleri Gazetesi*'nin 5 Ocak 1948 tarihli 29. sayısında Sami Dural'ın görevinden istifa ettiğine dair bir not bulunmaktadır. Ancak, 15 Ocak 1948 tarihli 30. sayıda Dural'ın istifasının kabul edilmediği açıklanmıştır.



bulunmaktadır⁽⁴⁾.

Gazetenin 1-26. sayıları Gülek Basımevi/Tarsus'ta, 27-46. sayıları Yenimersin Basımevi/Mersin, 47-74. sayıları Türkedoğru Matbaası/Adana'da basılmıştır. 15 Mart 1949 tarihli 59. sayıda Sami Dural "Basımevlerinin Oyuncağı" başlıklı yazısında gazete bastırmanın çok zor olduğunu, matbaaların gazete basımına yeterince önem vermediğini belirtmektedir.

1949 yılının başından itibaren gazetede reklamlar da yayınlanmaya başlamış; "T.T.T. Parlatma Tozu", "Paşabahçe Mamulleri" ile ilgili reklamlar 1 Ocak 1949 tarihli 54. sayıda yer almıştır. "Aldatmaz Kundura Evi"nin reklamı da 55. sayıda yayınlanmıştır. Daha sonraki sayılarda başta Ziraat Bankası olmak üzere bir çok kuruluşun reklamı gazetede yer almıştır.

Gazetede Tarsus'taki kültürel yaşam ile ilgili bilgilere de rastlanılmaktadır. Söz gelimi dönemin ünlü sanatçısı Zehra Bilir'in verdiği konser hakkında 1 Şubat 1949 tarihli 56. sayıda geniş bilgi verilmiştir. 1 Nisan 1949 tarihli gazetede yer alan haberlere göre "Tarsus 10. Yıl Şar Sineması"nda Hamiyet Yüceses bir konser vermiştir. Tarsus Şehir Kulübü'nün nizamnamesi de 15 Nisan 1949 tarihli 61. sayıda yayınlanmıştır.

Gazetede ağırlıklı olarak ticaret sicillerine ilişkin duyurular yayınlanmış, belirli ürünlerin fiyatları açıklanmıştır. Pek nadir olarak Tarsus ile ilgili haberlere de yer verilmiştir⁽⁵⁾. Ayrıca zaman zaman İstanbul gazetelerinden ekonomi ile ilgili bazı alıntılar da yapılmıştır. İkinci sayıdan itibaren "Böyle

4 Bu yazılara örnek olarak bkz: İsmail Ferahim Şalvaz; "Bağlar Taarruzundan Bir Hatıra", Cemal Efe; "Şeyhli Köylü Abdurrahman", Zeki Baltalı; "Veli Haşim", Güleklî Kemal; "Esir Edilen Fransız Taburu". Aynı sayıda bir çok fotoğraf da yayınlanmıştır.

5 Bir örnek olarak belirtelim: Gazetenin ilk sayısında "Cumhuriyet Bayramı İlçemizde Parlak Törenlerle Kutlandı" başlıklı bir haber yer almaktadır.

Olmaya Çalışınız” başlığı ile “özlü sözler” yayınlanmaya başlamıştır. Gazetede 15 Ağustos 1947 tarihli sayıdan başlayarak “Türk Şiirinden Seçme Parçalar” başlıklı bir köşe açılmıştır. Yine aynı tarihte “Mercan” imzası ile “Bu da Bir Görüş” başlıklı sütun oluşturulmuştur. Burada Tarsus’ta özellikle belediyenin çalışmaları ile ilgili eleştirel görüşlere yer verilmiştir.

15 Ağustos 1947 tarihli 20. sayı “Ramazan Bayramı sayısı olarak nitelendirilmiştir. “Zafer sayısı” olarak adlandırılan 30 Ağustos 1947 tarihli nüshada da Atatürk ve İnönü’nün fotoğrafları kullanılmıştır. Yine aynı sayıda Gökçe imzası ile “İzmir ve Fuarı” başlıklı bir şiir yayınlanmıştır.

Haberlerden anlaşıldığı kadarı ile 1940’lı yıllarda Tarsus’ta “Memurin ve Müstahdemin İstihlâk [tüketim] Kooperatifi” bulunmakta olup, bu örgüt oldukça etkindir. II. Dünya Savaşı sonrasının koşullarında ilçeye tahsis edilen iplik, oto lastiği gibi çeşitli ürünler bu kooperatif aracılığı ile tüketicilere ulaştırılmaktadır.

Gazetede yayınlanan sicil ilanları, ilk başta “resmi” bir görünüm taşımakla birlikte 1950 öncesi Tarsus ekonomisinin yapısı hakkında bilgi vermesi açısından son derece önemlidir. Sicil kayıtlarından Tarsus’ta 1939’dan beri gazoz imal edildiği, 1947’de Tarsus’ta bir sinemanın ve belediyeye ait bir park gazinosunun bulunduğu, İstanbul ve Ankara’dan gelen gazeteleri dağıtan bir bayiin olduğu, hanımlara yönelik olarak kuaförlük hizmetlerinin verildiği, 1940’lı yılların sonlarında Tarsus’ta Ermeni kökenli iş adamlarının hizmet verdiği, 1949’da Gençlik Kitabevi’nin hizmete girdiği, Gülek Matbaası’nın sahiplerinin birkaç kez değiştiği anlaşılmaktadır.

Tarsus’ta *Berdan* adlı bir “siyasi milliyetçi” gazetenin çıkacağı da 1 Haziran 1949 tarihli gazetede duyurulmuştur. Ünlü şair Ümit Yaşar Oğuzcan’ın babası Lütfü Oğuzcan’ın kaleme aldığı “Ticaret Ahlakı Üzerine” başlıklı yazı 68. sayıda yayınlanmıştır.

Sonuç olarak denilebilir ki, *Sicil ve Ticaret Haberleri Gazetesi* basın tarihi açısından fazla bir önem taşımamakla birlikte, 1950 öncesi Tarsus ekonomisini incelemek için önemli bir kaynaktır.

Özet: *Sicil ve Ticaret Haberleri Gazetesi*, Tarsus’ta ilk yayınlanan ve hakkında hiçbir bilgi olmayan gazetelerden birisidir. Bu kısa denemede gazetenin çıkışı ve yayın politikası hakkında kısa bilgi verilmiştir.

Anahtar sözcükler: *Sicil ve Ticaret Haberleri Gazetesi*, Tarsus, ekonomi tarihi, sosyal tarih.

A note on the press history of Tarsus: *Sicil ve Ticaret Haberleri Gazetesi*

Abstract: The essay presents a brief information about the journal *Sicil ve Ticaret Haberleri Gazetesi* published in Tarsus/Mersin during 1946-1949.

Key words: Tarsus, economic and social history of Tarsus